

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΝΙΑΙΟΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ Ε.Π. «ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ»

Μελέτη για τη διερεύνηση της επιλεξιμότητας των ερευνητικών προγραμμάτων

Δεκέμβριος 2014

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Μελέτη για τη διερεύνηση της επιλεξιμότητας των ερευνητικών προγραμμάτων

Πίνακας Περιεχομένων

1	Εισαγωγή και οριοθέτηση του αντικειμένου της μελέτης.....	5
2	Το Πρόγραμμα Αριστεία I.....	8
2.1	Στόχοι και χρηματοδότηση.....	8
2.2	Δικαιούχοι.....	8
3	Ανάλυση της σχετικής Κοινοτικής νομοθεσίας.....	10
3.1	Χαρτογράφηση της σχετικής νομοθεσίας.....	10
3.2	Διαδικασία κοινοποίησης προγραμμάτων κρατικών ενισχύσεων.....	11
4	Προϋποθέσεις για να χαρακτηριστεί μια δημόσια χρηματοδότηση σε ερευνητικό οργανισμό ως κρατική ενίσχυση.....	13
4.1	Οικονομικές και μη οικονομικές δραστηριότητες.....	13
4.2	Είναι οι ερευνητικοί οργανισμοί επιχειρήσεις;.....	15
4.3	Έμμεσες κρατικές ενισχύσεις σε επιχειρήσεις μέσω ερευνητικών οργανισμών....	16
5	Αποφάσεις της Γενικής Διεύθυνσης Ανταγωνισμού για έγκριση καθεστώτων ενίσχυσης σε ανάλογες περιπτώσεις.....	18
6	Σενάριο εφαρμογής του καθεστώτος κρατικών ενισχύσεων σε προγράμματα τύπου Αριστεία I και διαδικασία μετάπτωσης.....	20
6.1	Σενάριο μετάπτωσης.....	20
6.1.1	Διαδικασία μετάπτωσης.....	20
7	Επιπτώσεις από την πιθανή μετάπτωση σε καθεστώς κρατικών ενισχύσεων.....	23
7.1	Επιπτώσεις στη χρηματοδότηση των δικαιούχων.....	23
7.2	Εγγυητικές προκαταβολής και η συμμετοχή τους στον υπολογισμό της συνολικής κρατικής ενίσχυσης.....	23
7.3	Επιπτώσεις από το χαρακτηρισμό των ΑΕΙ και των ΕΚ ως επιχειρήσεων.....	25
8	Συμπεράσματα.....	27
9	Παραρτήματα.....	28

Μελέτη για τη διερεύνηση της επιλεξιμότητας των ερευνητικών προγραμμάτων

1 Εισαγωγή και οριοθέτηση του αντικειμένου της μελέτης

Η επιλογή υλοποίησης του προγράμματος Αριστεία Ι, αλλά και μελλοντικών αντίστοιχων προγραμμάτων, με το νομικό πλαίσιο των Δημόσιων Έργων ή των Κρατικών Ενισχύσεων, επιφέρει σημαντικές διαφοροποιήσεις τόσο ως προς τις ακολουθούμενες διαδικασίες επιλογής, παρακολούθησης και παραλαβής, όσο και ως προς τις επιλεξιμότητες δαπανών, τα ποσοστά ενίσχυσης, καθώς και τη δυνατότητα ή όχι να δοθούν προκαταβολές.

Επίσης, η ένταξη στο καθεστώς των κρατικών ενισχύσεων προϋποθέτει ότι το υπό εξέταση Πρόγραμμα ικανοποιεί συγκεκριμένες προϋποθέσεις οι οποίες αναφέρονται αναλυτικά στη σχετική με τον ανταγωνισμό Κοινοτική νομοθεσία και οι οποίες θα πρέπει να εξεταστούν διεξοδικά πριν από τη λήψη ανάλογων αποφάσεων για την επιλογή (ή αλλαγή) του καθεστώτος των προγραμμάτων.

Η Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση 2007 – 2013», του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων, διαθέτει σημαντική εμπειρία στη διαχείριση προγραμμάτων και έργων με το νομοθετικό πλαίσιο των Δημοσίων Έργων, ενώ το πλαίσιο των Κρατικών Ενισχύσεων αποτελεί νέο πεδίο δράσης το οποίο απαιτεί διερεύνηση.

Η σύγκριση των δύο καθεστώτων και η επιλογή του ευνοϊκότερου ξεφεύγει των ορίων της παρούσας μελέτης. Αντίθετα η παρούσα μελέτη επικεντρώνεται αποκλειστικά στη διερεύνηση:

- της διαδικασίας μετάπτωσης της Αριστείας Ι, καθώς και αντίστοιχων προγραμμάτων, στο καθεστώς κρατικών ενισχύσεων, και,
- των πιθανών αρνητικών επιπτώσεων που μπορεί να επιφέρει η αλλαγή του καθεστώτος.

Επισημαίνεται επίσης ότι η εξέταση των διαδικασιών οι οποίες πλέον θα πρέπει να ακολουθούνται από την υπηρεσία διαχείρισης μετά τη μετάπτωση του προγράμματος στο καθεστώς των κρατικών ενισχύσεων, όπως οι διαδικασίες επιλογής, υλοποίησης και παρακολούθησης των έργων, ξεπερνά τα όρια της μελέτης με δεδομένο ότι τα αντικείμενα αυτά είναι ήδη γνωστά στην υπηρεσία.

Με βάση το πλαίσιο που προσδιορίστηκε προηγουμένως, η επίτευξη των στόχων της μελέτης απαιτεί την απάντηση των ακόλουθων ερωτημάτων:

1. Ποια είναι τα κριτήρια με βάση τα οποία προσδιορίζεται εάν ένα πρόγραμμα εμπίπτει στη νομοθεσία των κρατικών ενισχύσεων;
2. Η Αριστεία Ι και προγράμματα ανάλογου τύπου εκπληρώνουν τα κριτήρια ένταξης στο καθεστώς των κρατικών ενισχύσεων;

3. Εάν όχι, υπάρχουν εναλλακτικοί τρόποι αξιοποίησης του καθεστώτος των κρατικών ενισχύσεων;
4. Ποια είναι τα σημαντικότερα βήματα τα οποία θα πρέπει να ακολουθηθούν για να χαρακτηριστεί η Αριστεία ως κρατική ενίσχυση και να γίνει η μετάπτωση στο νέο καθεστώς;
5. Η ένταξη της Αριστείας ή προγραμμάτων ανάλογου τύπου στο καθεστώς ενισχύσεων θα έχει επιπτώσεις στους δικαιούχους ή σε άλλα προγράμματα και συγκεκριμένα:
 - i. Η ένταξη στο καθεστώς θα επηρεάσει το ύψος της χρηματοδότησης προς τους δικαιούχους;
 - ii. Ο χαρακτηρισμός της Αριστείας ως κρατική ενίσχυση θα επηρεάσει άλλα προγράμματα τα οποία η χώρα θα ήθελε να αντιμετωπιστούν ως Δημόσια Έργα;

Για την απάντηση των ανωτέρω ερωτημάτων η μελέτη έχει οργανωθεί ως ακολούθως:

Στο Κεφάλαιο 2 περιγράφεται εν συντομία το πρόγραμμα Αριστεία I αναφέροντας τα στοιχεία εκείνα που θα επιτρέψουν να γίνει κατανοητή η επιχειρηματολογία που χρησιμοποιείται.

Στο Κεφάλαιο 3 παρουσιάζεται η χαρτογράφηση της σχετικής νομοθεσίας και επισημαίνονται οι κανονισμοί οι οποίοι είναι σχετικοί με τη διαδικασία της μετάπτωσης σε καθεστώς κρατικών ενισχύσεων. Στο κεφάλαιο αυτό η αναφορά σε συγκεκριμένους κανονισμούς είναι περιληπτική καθώς αναλυτική αναφορά και χρήση τους για την εξαγωγή συμπερασμάτων γίνεται στα επόμενα κεφάλαια.

Το Κεφάλαιο 4 επικεντρώνεται στην απάντηση των δύο πρώτων και σημαντικότερων ερωτημάτων. Αρχικά αναλύονται οι προϋποθέσεις που τίθενται από τους κανονισμούς για να χαρακτηριστεί ένα πρόγραμμα ως κρατικής ενίσχυσης και στη συνέχεια εξετάζεται εάν η Αριστεία ικανοποιεί αυτές τις προϋποθέσεις.

Το Κεφάλαιο 5 εξετάζει παλαιότερη απόφαση έγκρισης της Επιτροπής η οποία αποτελεί τη βασική επιχειρηματολογία πάνω στην οποία θα βασιστεί το μοναδικό εφικτό σενάριο μετάπτωσης της Αριστείας στο καθεστώς κρατικών ενισχύσεων. Το σενάριο αυτό περιγράφεται στο Κεφάλαιο 6 και δίνεται με τον τρόπο αυτό απάντηση στο 3^ο βασικό ερώτημα της μελέτης. Στο Κεφάλαιο 6 περιγράφονται επίσης και τα βήματα για την μετάπτωση απαντώντας στο 4^ο ερώτημα.

Το ερώτημα των ενδεχομένων επιπτώσεων από την ένταξη της Αριστείας στο καθεστώς κρατικών ενισχύσεων απαντάται στο Κεφάλαιο 7 όπου εξετάζονται τρία θέματα: οι μεταβολές στα ποσοστά χρηματοδότησης, η μείωση που μπορεί να επιφέρει στη

Μελέτη για τη διερεύνηση της επιλεξιμότητας των ερευνητικών προγραμμάτων

χρηματοδότηση ο συνυπολογισμός του κόστους πιθανών εγγυητικών επιστολών προκαταβολής, και, τέλος οι τυχόν επιπτώσεις από την παραδοχή ότι τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα και τα Ερευνητικά Κέντρα ασκούν οικονομικές δραστηριότητες.

Τέλος, στο Κεφάλαιο 8 γίνεται ανακεφαλαίωση των βασικών ευρημάτων και συμπερασμάτων.

2 Το Πρόγραμμα Αριστεία I

2.1 Στόχοι και χρηματοδότηση

Βασικός στόχος της Δράσης «ΑΡΙΣΤΕΙΑ I» είναι η υποστήριξη ιδιαίτερα ταλαντούχων ερευνητών εργαζόμενων στην Ελλάδα, που έχουν να επιδείξουν σημαντικά επιτεύγματα στον τομέα τους και μπορούν να συμβάλλουν στην πρόοδο της επιστημονικής γνώσης και στη διεύρυνση των οριζόντων της.

Για το σκοπό αυτό θα χρηματοδοτούνται υψηλού επιπέδου ερευνητικά έργα που θα εκτελεστούν από ερευνητικές ομάδες, καθοδηγούμενες από ένα Κύριο Ερευνητή (ΚΕ) ο οποίος θα προέρχεται από το επιστημονικό προσωπικό του δικαιούχου.

Η συνολική δημόσια δαπάνη που θα διατίθεται για τη χρηματοδότηση ερευνητικών έργων στο πλαίσιο της 1^{ης} προκήρυξης της Δράσης «ΑΡΙΣΤΕΙΑ» ανέρχεται στα 62.000.000€ περίπου και συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) και από Εθνικούς Πόρους στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» (ΕΠΕΔΒΜ).

Κάθε ερευνητικό έργο θα χρηματοδοτείται μέχρι το ποσό των 600.000€ με ελάχιστο επιλέξιμο προϋπολογισμό τα 150.000€.

Η Γενική Γραμματεία Έρευνας & Τεχνολογίας - Αυτοτελές Τμήμα Διαχείρισης Διαρθρωτικών Προγραμμάτων θα ασκεί, στο πλαίσιο της Δράσης «ΑΡΙΣΤΕΙΑ», καθήκοντα Ενδιάμεσου Φορέα Διαχείρισης (ΕΦΔ).

2.2 Δικαιούχοι

Τα ερευνητικά έργα που εγκρίθηκαν προς χρηματοδότηση στο πλαίσιο της Δράσης «ΑΡΙΣΤΕΙΑ» εκτελούνται από δικαιούχους οι οποίοι εμπίπτουν στις ακόλουθες κατηγορίες φορέων:

- Ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης της χώρας (πανεπιστημιακής και τεχνολογικής).
- Ερευνητικοί φορείς της χώρας.
- Φορείς που σύμφωνα με το άρθρο 12 του ν. 3297/23.12.2004 δύνανται να χρηματοδοτούνται μέσω των προγραμμάτων της ΓΓΕΤ, με τους ίδιους όρους και τις προϋποθέσεις που χρηματοδοτούνται τα Α.Ε.Ι., και τα εποπτευόμενα από τη Γ.Γ.Ε.Τ. Ερευνητικά Κέντρα.

Όπως τονίζεσαι στην 4^η και 5^η τροποποίηση του προγράμματος «Για τους σκοπούς της Δράσης «ΑΡΙΣΤΕΙΑ», ερευνητικός θεωρείται ο φορέας ο οποίος, ανεξάρτητα από το νομικό

καθεστώς του (δημόσιου ή ιδιωτικού δικαίου) ή τον τρόπο χρηματοδότησής του, πληροί σωρευτικά τα ακόλουθα κριτήρια :

- α) έχει σαν πρωταρχικό σκοπό τη διεξαγωγή βασικής έρευνας, βιομηχανικής έρευνας ή πειραματικής έρευνας και τη διάδοση των αποτελεσμάτων της με τη διδασκαλία, τη δημοσίευση ή τη μεταφορά τεχνολογίας,*
- β) όλα τα κέρδη που προκύπτουν επανεπενδύονται στις δραστηριότητες αυτές, τη διάδοση των αποτελεσμάτων τους ή τη διδασκαλία, και,*
- γ) οι επιχειρήσεις που μπορούν να επηρεάσουν έναν τέτοιο φορέα, π.χ. με την ιδιότητα μετόχων ή μελών, δεν έχουν προνομιακή πρόσβαση στο ερευνητικό δυναμικό του ή στα ερευνητικά του αποτελέσματα.*

Ο Κύριος Ερευνητής αποτελεί τον Επιστημονικώς Υπεύθυνο του έργου, προέρχεται από το προσωπικό του δικαιούχου και μπορεί να είναι:

- μέλος ΔΕΠ Πανεπιστημίου, ή
- μέλος ΕΠ ΤΕΙ, ή
- Ερευνητής ερευνητικού φορέα.

Στην περίπτωση των Ερευνητικών Κέντρων, Κύριοι Ερευνητές μπορούν να είναι και οι Ειδικοί Λειτουργικοί Επιστήμονες (ΕΛΕ) καθώς και συνεργαζόμενα με αυτά μέλη ΔΕΠ.

Στην ερευνητική ομάδα μπορούν να συμμετέχουν, εκτός από τον ΚΕ, άλλοι ερευνητές που ανήκουν στο επιστημονικό προσωπικό του δικαιούχου, μεταδιδάκτορες ερευνητές, υποψήφιοι διδάκτορες και μεταπτυχιακοί φοιτητές.

Ανάλογα με το αντικείμενο του ερευνητικού έργου, η ερευνητική ομάδα μπορεί επίσης να συμπεριλαμβάνει και μέλη από άλλους ακαδημαϊκούς ή ερευνητικούς φορείς της Ελλάδας ή του εξωτερικού.

3 Ανάλυση της σχετικής Κοινοτικής νομοθεσίας

3.1 Χαρτογράφηση της σχετικής νομοθεσίας

Μετά από χαρτογράφηση της κοινοτικής νομοθεσίας με έμφαση στην αναφερόμενη στην προκήρυξη νομοθεσία, προκύπτει ότι ο Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου¹ και ο Κανονισμός Κοινών Διατάξεων (CPR)², αν και αποτελούν το πλαίσιο λειτουργίας προγραμμάτων τύπου αριστείας **δεν ρυθμίζουν θέματα που σχετίζονται με τον ανταγωνισμό και τις κρατικές ενισχύσεις** και ως εκ τούτου δεν αναλύονται περαιτέρω στη μελέτη. Αντίθετα η χαρτογράφηση ανέδειξε ότι το νομικό πλαίσιο που ρυθμίζει τα θέματα των κρατικών ενισχύσεων για την Έρευνα και την Καινοτομία περιλαμβάνει:

- Τα άρθρα 107 (1), (2), (3β), (3γ), και το άρθρο 108 (3) της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΕΕ) τα οποία παρουσιάζονται στο Παράρτημα Ι.
- Τον Κανονισμό αριθ. 651/2014 της Επιτροπής της 17 Ιουνίου 2014 για την κήρυξη ορισμένων κατηγοριών ενισχύσεων ως συμβατών με την εσωτερική αγορά κατ' εφαρμογή των άρθρων 107 και 108 της Συνθήκης ο οποίος αντικαθιστά τον Γενικό Κανονισμό Απαλλαγής κατά Κατηγορία 800/2008 L 214/3 9.8.23008 (άρθρα 31 έως 37) και ιδιαίτερα το Τμήμα 4 σχετικά με «Ενισχύσεις για έρευνα και ανάπτυξη και καινοτομία» (Παράρτημα ΙΙ)
- Το Πλαίσιο σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις για την έρευνα και ανάπτυξη και την καινοτομία (2014/C 198/01) το οποίο αντικαθιστά το Κοινοτικό Πλαίσιο Σχετικά με τις Κρατικές Ενισχύσεις για την Έρευνα και Ανάπτυξη και την Καινοτομία (2006/C 323/01) (Παράρτημα ΙΙΙ).
- Τον Κανονισμό 1407/2013 για τις ενισχύσεις ήσσονος σημασίας (de minimis) (Παράρτημα ΙV).

¹ Κανονισμός (Ε.Ε.) αριθ. 1304/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 17 Δεκεμβρίου 2013 για το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1081/2006 του Συμβουλίου

² Κανονισμός (Ε.Ε.) αριθ. 1303/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 17 Δεκεμβρίου 2013 περί καθορισμού κοινών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και περί καθορισμού γενικών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1083/2006.

Οι μόνοι φορείς που μπορούν να αποφανθούν για την ύπαρξη κρατικής ενίσχυσης και εάν η ενίσχυση είναι συμβατή με την ΣΕΕ, είναι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Ε.Ε.) και το [Γενικό Δικαστήριο](#) της Ευρωπαϊκής Ένωσης του οποίου οι νομολογίες έχουν επηρεάσει σημαντικά την ερμηνεία των κανονισμών. Μία από τις σημαντικότερες αποφάσεις του Γενικού Δικαστηρίου οι οποίες επηρεάζει τις ερευνητικές υποδομές είναι η απόφαση της υπόθεσης *Leipzig/Halle*³ σύμφωνα με την οποία η κρατική χρηματοδότηση του αεροδρομίου του Παρισιού το οποίο κατά τη λειτουργία του θα έχει οικονομική δραστηριότητα αποτελεί κρατική ενίσχυση. Κατά αναλογία η χρηματοδότηση για την ανέγερση και λειτουργία των εθνικών υποδομών έρευνας μπορεί να χαρακτηριστεί ως κρατική ενίσχυση εάν η υποδομή θα επιτελεί κατά τη λειτουργία της και οικονομικές δραστηριότητες. Όπως θα αναλύσουμε σε επόμενη ενότητα, η επιχειρηματολογία για την ένταξη προγραμμάτων τύπου Αριστείας στο καθεστώς κρατικών ενισχύσεων σε συνδυασμό με την παραπάνω απόφαση μπορεί να επιδράσει αρνητικά στα έργα ερευνητικών υποδομών.

3.2 Διαδικασία κοινοποίησης προγραμμάτων κρατικών ενισχύσεων

Το κράτος μέλος έχει την υποχρέωση να κοινοποιήσει στην Ε.Ε. κάθε μέτρο το οποίο ενέχει κρατικές ενισχύσεις. Εάν η ενίσχυση εμπίπτει μέσα στα όρια και ικανοποιεί τις προϋποθέσεις που ορίζει ο Κανονισμός 651/2014 δεν απαιτείται να δοθεί άδεια από την Ε.Ε. αλλά αρκεί απλή ανακοίνωση και η δημόσια ανάρτηση των μέτρων σε ειδικό ιστότοπο.

Η εξέταση των προγραμμάτων από τη Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού της Ε.Ε. για τη διαπίστωση ύπαρξης κρατικών ενισχύσεων ή την άσκηση οικονομικών δραστηριοτήτων από τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα γίνεται αποκλειστικά με το Πλαίσιο (2014/C 198/01). Ο Κανονισμός αριθ. 651/2014 ρυθμίζει τα όρια και τις προϋποθέσεις κατά τις οποίες μία κρατική ενίσχυση (κατά τα οριζόμενα στο Πλαίσιο) **μπορεί να θεωρηθεί συμβατή** με τη Συνθήκη Λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης και επομένως δεν απαιτείται περαιτέρω διερεύνηση με τη διαδικασία της κοινοποίησης (notification) αλλά αρκεί μια ανακοίνωση μέσω του συστήματος SANI.

Οι όροι χρηματοδότησης των κρατικών ενισχύσεων είναι αρκετά περιοριστικοί και επομένως η προληπτική ένταξη ενός προγράμματος, για το οποίο υπάρχουν ασάφειες ως προς την ύπαρξη ή όχι κρατικών ενισχύσεων, στους κανονισμούς είναι ευπρόσδεκτη από τη

³ Συνδιασμένες υποθέσεις T-455/08 *Flughafen Leipzig-Halle GmbH and Mitteldeutsche Flughafen AG c/ Commission* and T-443/08 *Freistaat Sachsen and Land Sachsen-Anhalt c/ Commission*.

Μελέτη για τη διερεύνηση της επιλεξιμότητας των ερευνητικών προγραμμάτων

Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού, η οποία αντιμετωπίζει το θέμα αυστηρά και μόνο από την πλευρά της προστασίας του ανταγωνισμού.

Περισσότερες λεπτομέρειες για την επιλογή της κατάλληλης διαδικασίας ενημέρωσης της κοινότητας αναφέρονται στο Κεφάλαιο 6 κατά την περιγραφή της διαδικασίας μετάπτωσης.

4 Προϋποθέσεις για να χαρακτηριστεί μια δημόσια χρηματοδότηση σε ερευνητικό οργανισμό ως κρατική ενίσχυση

Οι προϋποθέσεις για το χαρακτηρισμό ενός προγράμματος ως κρατική ενίσχυση σχετίζονται με την έννοια της οικονομικής δραστηριότητας και της επιχείρησης. Οι έννοιες αυτές καθώς και η σχέση τους με τα ΑΕΙ που λαμβάνουν τη χρηματοδότηση και το πρόγραμμα Αριστεία το οποίο αποτελεί το μέσο της χρηματοδότησης θα αναλυθούν στη συνέχεια.

4.1 Οικονομικές και μη οικονομικές δραστηριότητες

Οι παράγραφοι 19 και 21 του Πλαισίου διευκρινίζουν ποιες δραστηριότητες θεωρούνται ως οικονομικές και μη οικονομικές.

Σύμφωνα με την παράγραφο 19 ως μη οικονομικές δραστηριότητες θεωρούνται δραστηριότητες όπως οι παρακάτω:

«α) κύριες δραστηριότητες ερευνητικών οργανισμών και ερευνητικών υποδομών, και ιδιαίτερα:

- *δραστηριότητες εκπαίδευσης για την εξασφάλιση περισσότερων και πιο ειδικευμένων ανθρώπινων πόρων. Σύμφωνα με τη νομολογία⁴ και την πρακτική λήψης αποφάσεων της Επιτροπής⁵, και όπως εξηγείται στην ανακοίνωση σχετικά με την έννοια των κρατικών ενισχύσεων και την ανακοίνωση για τις δημόσιες υπηρεσίες γενικού οικονομικού συμφέροντος⁶, η δημόσια εκπαίδευση που οργανώνεται στο πλαίσιο του εθνικού εκπαιδευτικού συστήματος, η οποία χρηματοδοτείται κυρίως ή εξ ολοκλήρου από το κράτος και εποπτεύεται από το κράτος θεωρείται μη οικονομική δραστηριότητα⁷.*

⁴ Απόφαση της 27ης Σεπτεμβρίου 1988 στην υπόθεση C263/86, Humble and Edel, Συλλογή 1988, σ. 5365, σκέψεις 9-10, 15-18· απόφαση της 7ης Δεκεμβρίου 1993 στην υπόθεση C-109/92, Wirth, Συλλογή 1993, σ. I-6447, σκέψη 15.

⁵ Βλέπε για παράδειγμα τις υποθέσεις NN54/2006, Přeron logistics College, και N 343/2008, Μεμονωμένη ενίσχυση στο College of Nyíregyháza για την ανάπτυξη του Partium Knowledge Centre.

⁶ Βλέπε σημεία 26-29 της ανακοίνωσης της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή των κανόνων για τις κρατικές ενισχύσεις αποζημιώσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης που χορηγούνται για την παροχή υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος (Ε.Ε. C 8 της 11.1.2012, σ. 4).

⁷ Η επαγγελματική εκπαίδευση του εργατικού δυναμικού, κατά την έννοια των κανόνων περί κρατικής ενίσχυσης όσον αφορά την ενίσχυση για την επαγγελματική εκπαίδευση, δεν θεωρείται μη οικονομική κύρια δραστηριότητα οργανισμών ερευνών.

- ανεξάρτητη E&A για περισσότερη γνώση και καλύτερη κατανόηση, συμπεριλαμβανομένης της συνεργατικής E&A στην περίπτωση που ο ερευνητικός οργανισμός ή η ερευνητική υποδομή συμμετέχει σε πραγματική συνεργασία⁸.
- ευρεία διάχυση των ερευνητικών αποτελεσμάτων σε μη αποκλειστική και χωρίς διακρίσεις βάση, για παράδειγμα μέσω διδασκαλίας, βάσεων δεδομένων, δημοσιεύσεων ή λογισμικού ανοικτής πρόσβασης.

β) δραστηριότητες μεταφοράς γνώσης, όταν αυτές διενεργούνται είτε από τμήμα είτε από τον ερευνητικό οργανισμό ή την ερευνητική υποδομή (συμπεριλαμβανομένων των τμημάτων ή των θυγατρικών τους) είτε από κοινού με ή εξ ονόματος άλλων τέτοιων φορέων και όταν το σύνολο των κερδών από τις δραστηριότητες αυτές επανεπενδύεται στις κύριες δραστηριότητες του ερευνητικού οργανισμού ή της ερευνητικής υποδομής. Η μη οικονομική φύση αυτών των δραστηριοτήτων δεν θίγεται από την ανάθεση βάσει σύμβασης της παροχής αντίστοιχων υπηρεσιών σε τρίτους μέσω ανοικτών διαδικασιών».

Αντίθετα, ως οικονομικές δραστηριότητες είναι αυτές για τις οποίες ο ερευνητικός οργανισμός παρέχει ένα προϊόν ή υπηρεσία για τα οποία υπάρχει διαπιστωμένη αγορά. Όπως έμμεσα πλην σαφώς συνάγεται από την παράγραφο 21 «...όταν ερευνητικοί οργανισμοί ή ερευνητικές υποδομές χρησιμοποιούνται για την άσκηση οικονομικών δραστηριοτήτων, όπως **ενοικίαση εξοπλισμού ή εργαστηρίων σε επιχειρήσεις, παροχή υπηρεσιών σε επιχειρήσεις ή εκτέλεση ερευνητικών συμβάσεων**, η δημόσια χρηματοδότηση των οικονομικών αυτών δραστηριοτήτων θεωρείται γενικά κρατική ενίσχυση» (η έμφαση δική μας), η ενοικίαση εξοπλισμού ή εργαστηρίων σε επιχειρήσεις, η παροχή υπηρεσιών σε επιχειρήσεις ή εκτέλεση ερευνητικών συμβάσεων κλπ. αποτελούν οικονομικές δραστηριότητες και η ενίσχυσή τους θεωρείται κρατική ενίσχυση.

Με βάση τα παραπάνω κριτήρια και εφόσον τα ΑΕΙ και τα Ερευνητικά Κέντρα (ΕΚ) δεν θεωρούνται επιχειρήσεις, η ερευνητική δραστηριότητα που πραγματοποιείται στο πλαίσιο έργων τύπου “Αριστεία Ι” σύμφωνα με το κεφάλαιο 2 δεν αποτελεί υπηρεσία ή προϊόν η οποία παρέχεται σε επιχείρηση ή σε μία αγορά. Αντίθετα η έρευνα είναι ανεξάρτητη, δηλαδή δεν πραγματοποιείται κατά παραγγελία, τα αποτελέσματά της ανήκουν αποκλειστικά στα ΑΕΙ και στα ΕΚ και είναι διαθέσιμα στο ευρύ κοινό. Ακόμα και στην περίπτωση που τα ερευνητικά αποτελέσματα αποτελέσουν αντικείμενο εμπορικής εκμετάλλευσης σύμφωνα με την παράγραφο 19, οι δραστηριότητες αυτές δεν χαρακτηρίζονται ως οικονομικές δραστηριότητες εφόσον τα κέρδη εξολοκλήρου επανεπενδύονται στις κύριες δραστηριότητες του ερευνητικού οργανισμού. Τόσο

⁸ Η παροχή υπηρεσιών E&A και η E&A που διεξάγεται εκ μέρους επιχειρήσεων δεν θεωρείται ανεξάρτητη E&A.

σύμφωνα με τα οριζόμενα στον Οδηγό Εφαρμογής οδό και με το καθεστώς λειτουργίας των Ειδικών Λογαριασμών Κονδυλίων Έρευνας (ΕΛΚΕ) και των αντίστοιχων λογαριασμών στα Ερευνητικά Κέντρα (ΕΚ) όλα τα έσοδα και τα κέρδη επανεπενδύονται στις λειτουργίες των ΑΕΙ/ΕΚ και στη χρηματοδότηση της έρευνας εντός των ΑΕΙ/ΕΚ. Επομένως σύμφωνα με την παράγραφο 19 **όλες οι δραστηριότητες τις οποίες διαχειρίζονται οι Ειδικοί Λογαριασμοί Κονδυλίων Έρευνας και οι αντίστοιχοι λογαριασμοί στα Ερευνητικά Κέντρα δεν αποτελούν οικονομικές δραστηριότητες.**

4.2 Είναι οι ερευνητικοί οργανισμοί επιχειρήσεις;

Σύμφωνα με την παράγραφο 17 του Πλαισίου, η δημόσια χρηματοδότηση ερευνητικών οργανισμών θεωρείται κρατική ενίσχυση εάν ο ερευνητικός οργανισμός μπορεί να χαρακτηριστεί ως **επιχείρηση**. Όπως ορίζει το Πλαίσιο σε αυτή την παράγραφο «... Όπως επεξηγείται στην ανακοίνωση σχετικά με την έννοια των κρατικών ενισχύσεων και σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, ο δικαιούχος πρέπει να θεωρείται **επιχείρηση** αλλά η ιδιότητα αυτή δεν εξαρτάται από το νομικό καθεστώς του, δηλαδή από το εάν είναι οργανωμένος βάσει του δημοσίου ή του ιδιωτικού δικαίου, ή από την οικονομική φύση του, ήτοι εάν επιδιώκει κέρδη ή όχι. Αντιθέτως, αυτό που έχει καθοριστική σημασία για να θεωρείται επιχείρηση είναι **να ασκεί οικονομική δραστηριότητα που συνίσταται στην προσφορά προϊόντων ή υπηρεσιών σε δεδομένη αγορά**» (η έμφαση δική μας).

Όπως αναλύθηκε στην ενότητα 4.1 στην παράγραφο 19, το Πλαίσιο θεωρεί ότι οι δημόσιοι ερευνητικοί οργανισμοί ασκούν κυρίως μη οικονομικές δραστηριότητες ενώ η ενασχόλησή τους με οικονομικές δραστηριότητες είναι περιστασιακή. Επιπλέον σύμφωνα με την παράγραφο 19 και την ανάλυση της προηγούμενης ενότητας, δραστηριότητες που διαχειρίζεται ο ΕΛΚΕ και οι σχετικοί λογαριασμοί των ερευνητικών κέντρων δεν μπορούν να θεωρηθούν ως οικονομική δραστηριότητα.

Επιπλέον σύμφωνα με την παράγραφο 20 «Σε περίπτωση που ένας ερευνητικός οργανισμός ή μια ερευνητική υποδομή χρησιμοποιείται τόσο για οικονομικές, όσο και για μη οικονομικές δραστηριότητες, η δημόσια χρηματοδότηση εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των κανόνων για τις κρατικές ενισχύσεις **μόνο στον βαθμό που καλύπτει δαπάνες που συνδέονται με τις οικονομικές δραστηριότητες**. Εάν ο ερευνητικός οργανισμός ή η ερευνητική υποδομή χρησιμοποιείται σχεδόν αποκλειστικά για μη οικονομική δραστηριότητα, η χρηματοδότησή του/της μπορεί να μην εμπίπτει καθόλου στο πεδίο εφαρμογής των κανόνων για τις κρατικές ενισχύσεις, εφόσον η οικονομική δραστηριότητα είναι **αμιγώς επικουρική**, δηλαδή συνδέεται άμεσα με τη δραστηριότητα του ερευνητικού οργανισμού ή της ερευνητικής υποδομής και είναι απαραίτητη για αυτήν ή είναι συνυφασμένη με την κύρια μη οικονομική χρήση του/της, και είναι περιορισμένου πεδίου εφαρμογής. Για τους σκοπούς του παρόντος πλαισίου, η Επιτροπή θα θεωρεί ότι όντως

*πρόκειται για την ως άνω περίπτωση όταν οι οικονομικές δραστηριότητες καταναλίσκουν ακριβώς τους ίδιους πόρους (όπως υλικό, εξοπλισμό, εργασία και σταθερό κεφάλαιο) με τις μη οικονομικές δραστηριότητες και η **δυναμικότητα που διατίθεται κάθε έτος για τέτοιου είδους οικονομικές δραστηριότητες δεν υπερβαίνει το 20 % της συνολικής ετήσιας δυναμικότητας του φορέα**» (η έμφαση δική μας).*

Επομένως για να χαρακτηριστεί ένας ερευνητικός οργανισμός ως επιχείρηση θα πρέπει να μπορεί να αποδείξει ότι οι οικονομικές δραστηριότητες αποτελούν ένα σημαντικό μερίδιο της δυναμικότητας του φορέα. Για το σκοπό αυτό θα πρέπει να καταγράφονται οι οικονομικές δραστηριότητες καθώς και το χρησιμοποιούμενο δυναμικό με διακριτό τρόπο σε σχέση με τις μη οικονομικές δραστηριότητες. Όπως προκύπτει από έρευνα που διεξήγαγε η Logotech⁹ για τη Γενική Γραμματεία Έρευνας & Τεχνολογίας το 2009, οι ερευνητικοί οργανισμοί και ιδιαίτερα τα ΑΕΙ δεν είναι σε θέση να εκτιμήσουν αξιόπιστα τα έσοδα από τις συνεργασίες με τις επιχειρήσεις και να κάνουν διάκριση ανάμεσα στην παροχή ερευνητικών υπηρεσιών (οικονομική δραστηριότητα) και στις ερευνητικές δραστηριότητες οι οποίες δεν αποτελούν παροχή υπηρεσιών. **Επομένως δεν είναι δυνατόν να τεκμηριωθεί εάν η οικονομική δραστηριότητα αποτελεί σημαντικό μερίδιο των εσόδων και της ετήσιας δυναμικότητάς τους.**

4.3 Έμμεσες κρατικές ενισχύσεις σε επιχειρήσεις μέσω ερευνητικών οργανισμών

Ακόμα και εάν η χρηματοδότηση ενός ερευνητικού οργανισμού δεν θεωρείται κρατική ενίσχυση υπάρχει πιθανότητα η κρατική χρηματοδότηση που δέχεται να αποτελεί έμμεση χρηματοδότηση επιχειρήσεων. Σύμφωνα με την παράγραφο 25 του Πλαισίου:

«Όταν ένας ερευνητικός οργανισμός ή μια ερευνητική υποδομή χρησιμοποιείται για την εκτέλεση ερευνητικής σύμβασης ή την παροχή ερευνητικής υπηρεσίας σε μια επιχείρηση, η οποία συνήθως καθορίζει τους όρους και τις προϋποθέσεις της σύμβασης, διατηρεί την κυριότητα των αποτελεσμάτων των ερευνητικών δραστηριοτήτων και αναλαμβάνει τον κίνδυνο αποτυχίας, δεν μετακυλιέται συνήθως κρατική ενίσχυση στην επιχείρηση αν ο ερευνητικός οργανισμός ή η ερευνητική υποδομή τυγχάνει κατάλληλης αμοιβής για τις υπηρεσίες του/της, ιδίως όταν πληρούται μια από τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

⁹ Logotech (2009), Παρακολούθηση της Εξέλιξης των Θεμάτων που αφορούν στις Ειδικότητες Έρευνας & Τεχνολογίας και στην πορεία του Τομέα Έρευνας & Τεχνολογίας στην Ελλάδα: Έκθεση αποτελεσμάτων έρευνας (ΠΑ), ΓΓΕΤ. Κεφ. 5.3.6.

α) ο ερευνητικός οργανισμός ή η ερευνητική υποδομή παρέχει την υπηρεσία έρευνας ή εκτελεί την ερευνητική σύμβασή του/της σε τιμές της αγοράς¹⁰, ή

β) αν δεν υπάρχουν τιμές της αγοράς, ο ερευνητικός οργανισμός ή η ερευνητική υποδομή παρέχει την υπηρεσία έρευνας ή εκτελεί την ερευνητική σύμβασή του/της σε τιμή που:

- αντανακλά το σύνολο του κόστους της υπηρεσίας και γενικά περιλαμβάνει ένα περιθώριο οριζόμενο σε σχέση με αυτά που εφαρμόζουν συνήθως οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα της οικείας υπηρεσίας, ή
- είναι το αποτέλεσμα διαπραγματεύσεων υπό όρους ανταγωνισμού, στην περίπτωση που ο ερευνητικός οργανισμός ή η ερευνητική υποδομή, υπό την ιδιότητα του ως παρόχου υπηρεσιών, διαπραγματεύεται με στόχο την απόσπαση του μέγιστου δυνατού οικονομικού οφέλους κατά το χρόνο σύναψης της σύμβασης και καλύπτει τουλάχιστον το οριακό κόστος του/της».

Η δυνατότητα υπολογισμού του πραγματικού κόστους παροχής μίας υπηρεσίας έτσι ώστε να προσδιοριστεί ένα ρεαλιστικό περιθώριο κέρδους ή να επιτευχθεί μέσα από τη διαπραγμάτευση η κάλυψη του οριακού κόστους της υπηρεσίας, **απαιτεί τη χρήση λογιστικού συστήματος το οποίο ξεπερνά την εμβέλεια του λογιστικού συστήματος των ΕΛΚΕ.**

Επομένως με δεδομένο το γεγονός ότι δεν είναι δυνατή η κοστολόγηση και επομένως η τιμολόγηση με όρους αγοράς, υπάρχει κίνδυνος μετακύλισης σε επιχειρήσεις της χρηματοδότησης που έλαβε ο οργανισμός για την εκτέλεση ερευνητικών έργων στο πλαίσιο της Αριστείας. Η μετακύλιση αυτή μπορεί να πραγματοποιηθεί μέσα από τη μεταφορά ερευνητικών αποτελεσμάτων, τεχνολογίας, γνώσεων που παράχθηκαν στην Αριστεία σε τιμές μικρότερες της πραγματικής αξίας των ερευνητικών αποτελεσμάτων και άρα μπορεί να υφίσταται έμεση επιδότηση (ή σταυροειδής επιδότηση) της επιχείρησης.

¹⁰ Όταν ο ερευνητικός οργανισμός ή η ερευνητική υποδομή παρέχει μια συγκεκριμένη υπηρεσία έρευνας ή διενεργεί έρευνα βάσει σύμβασης για πρώτη φορά εκ μέρους μιας συγκεκριμένης επιχείρησης, σε δοκιμαστική βάση και κατά τη διάρκεια μιας σαφώς περιορισμένης χρονικής περιόδου, η Επιτροπή θεωρεί συνήθως την τιμή που χρεώνεται ως αγοραία τιμή όταν η υπηρεσία έρευνας ή η έρευνα βάσει σύμβασης είναι μοναδική και μπορεί να αποδειχθεί ότι δεν υπάρχει αγορά για αυτή.

5 Αποφάσεις της Γενικής Διεύθυνσης Ανταγωνισμού για έγκριση καθεστώτων ενίσχυσης σε ανάλογες περιπτώσεις

Από την ανάλυση της βάσης δεδομένων της Γενικής Διεύθυνσης Ανταγωνισμού προκύπτει ότι τα ΑΕΙ και τα Ερευνητικά Κέντρα δεν αντιμετωπίζονται ως επιχειρήσεις από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και θεωρείται ότι εκτελούν μη οικονομικές δραστηριότητες.

Σε μία μόνο περίπτωση και κατόπιν αιτήματος της χώρας μέλους για ένταξη προγράμματος σε ειδικό καθεστώς ενίσχυσης, τα ΑΕΙ αντιμετωπίστηκαν ως επιχειρήσεις εξαιτίας της αδυναμίας του κράτους μέλους να ικανοποιήσει τις προϋποθέσεις του Κανονισμού Πλαισίου για την Ερευνα και την Καινοτομία.

Συγκεκριμένα η Ρουμανία, στην περίπτωση με αριθμό N542/2007 για τη χρηματοδότηση των έργων Έρευνας, Τεχνολογικής Ανάπτυξης & Καινοτομίας (ΕΤΑΚ) των Προγραμμάτων Partnerships και Innovation που εντάσσονται στο “Εθνικό Σχέδιο για την Έρευνα και την Καινοτομία II” της χώρας, αιτήθηκε τη χρηματοδότηση των ερευνητικών οργανισμών που θα συμμετάσχουν σε έργα του παραπάνω προγράμματος με τους όρους των επιχειρήσεων. Με την απόφαση C(2007)6545 – 12.12.2007, η Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ενέκρινε τα προγράμματα Partnerships και Innovation. Σύμφωνα την παράγραφο 2.4.2 (13) της απόφασης¹¹, «Οι δικαιούχοι μπορεί να είναι ερευνητικοί οργανισμοί. **Ωστόσο, εάν δεν τηρούν χωριστούς λογαριασμούς για τις οικονομικές και μη οικονομικές δραστηριότητες, οι ερευνητικοί οργανισμοί χαρακτηρίζονται ως επιχειρήσεις** Ο λογιστικός διαχωρισμός των οικονομικών και μη οικονομικών δραστηριοτήτων θα καταστεί υποχρεωτικός για αυτούς τους οργανισμούς από το τέλος του 2008 οπότε οι δύο τύποι δραστηριοτήτων (οι δαπάνες και η χρηματοδότησή τους) θα πρέπει να διαχωρίζονται για να αποφευχθεί η σταυροειδής επιδότηση των οικονομικών δραστηριοτήτων». Το κείμενο της απόφασης παρατίθεται στο Παράρτημα V.

Η ουσία της παραπάνω απόφασης είναι ότι επειδή δεν είναι δυνατός ο διαχωρισμός των οικονομικών και μη οικονομικών δραστηριοτήτων υπάρχει κίνδυνος **έμμεσης (η σταυροειδούς) κρατικής ενίσχυσης** των συνεργαζόμενων επιχειρήσεων και επομένως επιλέγεται η αξιοποίηση αυστηρότερου ρυθμιστικού πλαισίου με την ένταξη της χρηματοδότησης των ερευνητικών οργανισμών στο καθεστώς των κρατικών ενισχύσεων. Το επιχείρημα δεν σχετίζεται με τη φύση του προγράμματος το οποίο εξετάζεται αλλά με

¹¹ Το πρωτότυπο κείμενο αναφέρει: «Beneficiaries may also be research organizations, however if the economic and non- economic activities are not separated in their accounting systems, the research organization will qualify as an undertaking. The separation of economic and non- economic activities in the accounting system will become compulsory for research organisations by the end of 2008. Thereafter the two kinds of activities and their costs and funding must be separated in order to avoid cross-subsidisation of the economic activities. »

το γεγονός ότι υπάρχει η δυνατότητα έμεσης (σταυροειδούς) επιδότησης οικονομικών δραστηριοτήτων.

Αν και το πρόγραμμα στο οποίο αναφέρεται η απόφαση αφορά σε συνεργατική έρευνα ανάμεσα σε επιχειρήσεις και ερευνητικούς οργανισμούς και όχι σε έρευνα η οποία πραγματοποιείται αποκλειστικά σε ΑΕΙ ή Ερευνητικά Κέντρα, **ο κίνδυνος της σταυροειδούς χρηματοδότης υφίσταται και στην περίπτωση της Αριστείας όπως αναλύθηκε στην ενότητα 4.3.**

6 Σενάριο εφαρμογής του καθεστώτος κρατικών ενισχύσεων σε προγράμματα τύπου Αριστεία Ι και διαδικασία μετάπτωσης

6.1 Σενάριο μετάπτωσης

Συνοψίζοντας την ανάλυση που προηγήθηκε προκύπτει ότι:

- Τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα και τα Ερευνητικά Κέντρα δεν εντάσσονται στις διατάξεις για τις κρατικές ενισχύσεις καθώς δεν αποτελούν επιχειρήσεις.
- Μεμονωμένες δραστηριότητες θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως κρατική ενίσχυση εάν αποτελούσαν οικονομική δραστηριότητα.
- Προγράμματα τύπου Αριστεία Ι δεν χρηματοδοτούν οικονομικές δραστηριότητες και επομένως το πρόγραμμα δεν εντάσσεται σε κάποιο από τα καθεστώτα ενίσχυσης.
- Οι δραστηριότητες προγραμμάτων τύπου Αριστεία Ι, αν και μη οικονομικής φύσης, θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε έμεση κρατική ενίσχυση των επιχειρήσεων που λαμβάνουν ερευνητικές και εργαστηριακές υπηρεσίες που έχουν παραχθεί μέσα από τα προγράμματα αυτού του τύπου. Η έμεση χρηματοδότηση προκύπτει από το γεγονός ότι τα ΑΕΙ και τα Ερευνητικά Κέντρα δεν διαχωρίζουν τις οικονομικές από τις μη οικονομικές δραστηριότητες και δεν μπορούν να ικανοποιήσουν αποτελεσματικά τις προϋποθέσεις της παραγράφου 25 του Πλαισίου.

Για την αποφυγή νόθευσης του ανταγωνισμού, με δεδομένη την πιθανότητα ύπαρξης έμεσης κρατικής ενίσχυσης, θα μπορούσαν να υιοθετηθούν οι κανόνες χρηματοδότησης που εφαρμόζονται στις επιχειρήσεις. Ως εκ τούτου τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα και τα Ερευνητικά Κέντρα τα οποία δεν κάνουν το διαχωρισμό μεταξύ οικονομικών και μη οικονομικών δραστηριοτήτων και δεν υπολογίζουν το πραγματικό κόστος των υπηρεσιών τους, μπορούν να θεωρηθούν για τις ανάγκες των ερευνητικών έργων και μόνο, ως επιχειρήσεις σύμφωνα με την περίπτωση κρατικών ενισχύσεων της Ρουμανίας με Αριθ. Ν542/2007. Με βάση το παραπάνω σκεπτικό και για καθαρά προληπτικούς λόγους, εάν οι ερευνητικοί οργανισμοί και τα ΑΕΙ δεν μπορούν να διαχωρίσουν λογιστικά τις δυο δραστηριότητες, και να καταγράψουν ρεαλιστικά το κόστος των υπηρεσιών, είναι δυνατόν να αντιμετωπιστούν όλες οι δραστηριότητες ως οικονομικές και να εφαρμόσουν οι αυστηρότεροι κανονισμοί που εφαρμόζονται και στις επιχειρήσεις.

6.1.1 Διαδικασία μετάπτωσης

Για την εφαρμογή του σεναρίου απαιτούνται τα ακόλουθα βήματα:

Βήμα 1: Ενσωμάτωση στην πρόσκληση και στον οδηγό εφαρμογής των απαραίτητων διατάξεων του Κοινοτικού Πλαισίου και του Γενικού Απαλλακτικού Κανονισμού που αφορούν τόσο στις επιχειρήσεις όσο και στους ερευνητικούς οργανισμούς.

Η σημαντικότερη μεταβολή είναι η προσαρμογή του ποσοστού χρηματοδότησης για κάθε είδος δραστηριότητας. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι ο χαρακτηρισμός “κρατική ενίσχυση” αναφέρεται σε συγκεκριμένες κατηγορίες ενισχύσεων προς συγκριμένους αποδέκτες, οι οποίες ικανοποιούν τα κριτήρια για να χαρακτηριστούν ως τέτοιες, και όχι στο σύνολο ενός προγράμματος το οποίο πιθανόν να συμπεριλαμβάνει και χρηματοδοτήσεις οι οποίες δεν αποτελούν κρατικές ενισχύσεις π.χ. χρηματοδότηση ερευνητικών οργανισμών για τη διεξαγωγή έρευνας της οποίας τα αποτελέσματα είναι διαθέσιμα στο ευρύ κοινό. Επομένως ακόμα και αν σε ένα πρόγραμμα τύπου Αριστεία Ι εφαρμοστούν οι διατάξεις του Κοινοτικού Πλαισίου ή του Γενικού Απαλλακτικού Κανονισμού δεν χαρακτηρίζονται αυτόματα όλες οι χρηματοδοτήσεις του προγράμματος ως κρατικές ενισχύσεις αλλά μόνο όσες κατευθύνονται σε επιχειρήσεις και σχετίζονται άμεσα με οικονομικές δραστηριότητες.

Συγκεκριμένα δεν θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως κρατική ενίσχυση η χρηματοδότηση :

- βασικής έρευνας,
- βιομηχανικής έρευνας ή πειραματικής ανάπτυξης από τις οποίες προκύπτουν αποτελέσματα τα οποία δεν είναι άμεσα οικονομικά αξιοποιήσιμα, και, σε κάθε περίπτωση, διατίθενται στο ευρύ κοινό.

Τα ποσοστά χρηματοδότησης τα οποία θα πρέπει να ενσωματωθούν στον οδηγό εφαρμογής παρουσιάζονται στον πίνακα 1.

Πίνακας 1: Εντάσεις και όρια ενισχύσεων ανά κατηγορία ενίσχυσης

Κατηγορία ενισχύσεων	Μικρές επιχειρήσεις	Μεσαίες επιχειρήσεις	Μεγάλες επιχειρήσεις
Βασική έρευνα	100%	100%	100%
Βιομηχανική έρευνα	70%	60%	50%
Βιομηχανική έρευνα <ul style="list-style-type: none">• με συνεργασία επιχειρήσεων,• ή συνεργασία επιχείρησης με ερευνητικό οργανισμό,• ή διάδοση των αποτελεσμάτων	80%	75%	65%
Πειραματική έρευνα	45%	35%	25%
Μελέτες σκοπιμότητας	70%	60%	50%

Βήμα 2: Επιλογή διαδικασίας ανακοίνωσης στην επιτροπή

Ο χαρακτηρισμός ενός προγράμματος ως κρατική ενίσχυση επιβάλλει την άμεση ενημέρωση της Κοινότητας. Η διαδικασία ενημέρωσης της Ε.Ε. μπορεί να γίνει είτε με τη διαδικασία της **κοινοποίησης (notification)** σύμφωνα με τα οριζόμενα στο Κοινοτικό Πλαίσιο, είτε με τη διαδικασία της **απλής ενημέρωσης** ακολουθώντας το νέο απαλλακτικό κανονισμό 651/2014.

Διαδικασία Κοινοποίησης

Η διαδικασία της κοινοποίησης είναι μακρόχρονη με την έννοια ότι απαιτείται σημαντικός χρόνος για την προετοιμασία της κοινοποίησης και την εξέταση του αιτήματος από την Ε.Ε.. Μετά την υποβολή της κοινοποίησης, η Ε.Ε. θα πρέπει μέσα σε δύο μήνες να εκδώσει απόφαση ή να ζητήσει διευκρινίσεις. Η διαδικασία μπορεί να επαναληφθεί εάν απαιτηθούν νέες διευκρινίσεις. Με δεδομένη την προηγούμενη απόφαση της Ε.Ε., θεωρείται βέβαια η έγκριση είναι όμως αρκετά αβέβαιος ο χρόνος που θα απαιτηθεί.

Η Διαδικασία ενημέρωσης

Με βάση το άρθρο 4 του νέου απαλλακτικού κανονισμού 651/2014 για τα όρια κοινοποίησης, έργα με προϋπολογισμό κάτω των 15 εκατομμυρίων ευρώ (ανάλογα με την περίπτωση το όριο μπορεί να ανέβει στα 40 εκ. ευρώ) ανά έργο και επιχείρηση (ανά έργο και ΑΕΙ ή ΕΚ στην περίπτωση του σεναρίου που εξετάζουμε) δεν απαιτούν την άδεια της Ευρωπαϊκής επιτροπής. Με δεδομένο ότι το μέγιστο ύψος της χρηματοδότησης ανά έργο της Αριστείας είναι 600.000 ευρώ δεν απαιτείται η άδεια της επιτροπής για την ένταξη της αριστείας στο καθεστώς κρατικών ενισχύσεων. Στην περίπτωση αυτή απαιτείται μόνο η ενημέρωση της επιτροπής του προγράμματος και των όρων του χρησιμοποιώντας το σύστημα SANI και την απλοποιημένη φόρμα κοινοποίησης του Παραρτήματος II του Πλαισίου (Παράρτημα III της μελέτης).

Με δεδομένη όμως την ιδιαιτερότητα της περίπτωσης πριν από την ενημέρωση είναι χρήσιμο να ακολουθηθεί μια διαδικασία ανεπίσημης διαβούλευσης με την Επιτροπή για να υπάρξει η αποδοχή της αντιμετώπισης των ΑΕΙ και ΕΚ ως επιχειρήσεων.

7 Επιπτώσεις από την πιθανή μετάπτωση σε καθεστώς κρατικών ενισχύσεων

7.1 Επιπτώσεις στη χρηματοδότηση των δικαιούχων

Για τα ΑΕΙ και τα ΕΚ που συμμετάσχουν ως ερευνητικοί οργανισμοί και όχι ως επιχειρήσεις, επειδή διαχωρίζουν τις οικονομικές από τις μη οικονομικές δραστηριότητες, όλες οι κατηγορίες δαπανών χρηματοδοτούνται 100%.

Για τα ΑΕΙ και τα ΕΚ που συμμετέχουν με το καθεστώς της επιχείρησης, οι εντάσεις χρηματοδότησης μεταβάλλονται ανά κατηγορία ερευνητικής δραστηριότητας όπως παρουσιάζονται στον Πίνακα 1 που προηγήθηκε.

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι για τη βασική έρευνα δεν αλλάζουν οι εντάσεις χρηματοδότησης σε σχέση με την υφιστάμενη μορφή της Αριστείας. Για τις άλλες κατηγορίες όμως τα ποσά είναι αρκετά μειωμένα.

7.2 Εγγυητικές προκαταβολές και η συμμετοχή τους στον υπολογισμό της συνολικής κρατικής ενίσχυσης

Οι επιχειρήσεις, καθώς και τα ΑΕΙ και τα ΕΚ που αντιμετωπίζονται ως επιχειρήσεις, που επιθυμούν να λάβουν προκαταβολή, θα πρέπει να προσκομίσουν ισόποση εγγυητική επιστολή από τραπεζικό ή ανάλογο ίδρυμα. Τα οριζόμενα όρια έντασης ενίσχυσης και τα μέγιστα επιτρεπόμενα ποσά ανά κατηγορία ενίσχυσης, αφορούν στο σύνολο των κρατικών ενισχύσεων ανά φορέα και έργο. Επομένως στο άθροισμα των κρατικών ενισχύσεων θα πρέπει να συνυπολογιστεί και το όφελος των ΑΕΙ και των ΕΚ από την παροχή εγγυήσεων προκαταβολής από το κράτος και όχι από τραπεζικά ιδρύματα.

Στην περίπτωση εγγύησης από το κράτος τα ΑΕΙ και τα ΕΚ δεν επωμίζονται με επιπλέον κόστος. Αντίθετα εάν λάβουν εγγυητική επιστολή από τραπεζικά ιδρύματα, όπως οι επιχειρήσεις, τότε επωμίζονται το κόστος της εγγυητικής επιστολής. Επομένως το κόστος της εγγυητικής επιστολής το οποίο δεν θα καταβάλουν τα ΑΕΙ και τα ΕΚ αποτελεί έμμεση επιδότηση η οποία θα πρέπει να συνυπολογιστεί στη συνολική κρατική ενίσχυση.

Το κόστος της εγγυητικής επιστολής, είναι ίσο με το κόστος της προμήθειας της τράπεζας και μπορεί να κυμαίνεται από 0.6% έως 1.2% ανά τρίμηνο. Με δεδομένο ότι τα περισσότερα ΑΕΙ είναι σημαντικοί πελάτες των τραπεζών οι οποίες διαχειρίζονται τη μισθοδοσία και τα αποθεματικά των ΕΛΚΕ, θέτουμε ως προμήθεια το μέσο όρο 0.9%.

Επομένως για κάθε €1.000 προκαταβολής το κόστος θα είναι €5,40 το τρίμηνο. Στην υποθετική περίπτωση έργου με δημόσια χρηματοδότηση €600.000 και προκαταβολή 60%, το κόστος ανά έργο ανέρχεται σε €3.240 το τρίμηνο.

Σε αντίθεση με τις επιχειρήσεις το κόστος αυτό δεν θα το επωμισθούν τα ΑΕΙ και τα ΕΚ άρα θα πρέπει να θεωρηθεί ως έμεση χρηματοδότηση. Στην περίπτωση αυτή η καθαρή παρούσα αξία του κόστους αυτού αποτελεί το ακαθάριστο ισοδύναμο επιχορήγησης το οποίο και θα πρέπει να συνυπολογιστεί κατά τον υπολογισμό της συνολικής χρηματοδότησης.

Για τον υπολογισμό της καθαρής παρούσας αξίας θα χρησιμοποιηθεί η μεθοδολογία που αναφέρεται στην ανακοίνωση της Επιτροπής 2008/C 14/02 (Παράρτημα VI) για το υπολογισμό και τη χρήση των επιτοκίων αναφοράς και προεξόφλησης.

Σύμφωνα με τα δημοσιευμένα επιτόκια τα οποία ισχύουν από την 1/8/2013¹², το προβλεπόμενο επιτόκιο για την Ελλάδα είναι 0,56. Για τον υπολογισμό του επιτοκίου προεξόφλησης στο επιτόκιο αυτό προστίθενται και 100 μονάδες βάσης διαμορφώνοντας ένα τελικό ετήσιο επιτόκιο προεξόφλησης 1,56%.

Για τον υπολογισμό της καθαρής παρούσας αξίας γίνονται οι παρακάτω υποθέσεις:

- η εγγύηση προκαταβολής επιστρέφεται στην τράπεζα μετά από 6 μήνες,
- η προμήθεια πληρώνεται κάθε τρίμηνο στην αρχή της περιόδου, και,
- το τριμηνιαίο επιτόκιο προεξόφλησης είναι 0.39%¹³.

Με βάση τις παραπάνω υποθέσεις, η καθαρή παρούσα αξία του κόστους εγγύησης ανά €1,000 προκαταβολής ανέρχεται σε €9,28 και για το υποθετικό έργο με χρηματοδότηση €600.000 και προκαταβολή 60% η συνολική καθαρή παρούσα αξία διαμορφώνεται σε €5.570,94.

Εάν για κάθε κατηγορία δαπάνης εφαρμοστούν τα ανώτατα όρια έντασης χρηματοδότησης που προβλέπει ο κανονισμός (π.χ. 100% για τη βασική έρευνα), η συνολική επιχορήγηση, συμπεριλαμβανομένου και του ακαθάριστου ισοδύναμου επιχορήγησης, υπερβαίνει τις επιλέξιμες δαπάνες που θα δηλώσουν τα Ιδρύματα και άρα το ακαθάριστο ισοδύναμο επιχορήγησης της εγγυητικής θα πρέπει να αφαιρεθεί από τη χρηματοδότηση.

Όμως το θέμα που προκύπτει με την εγγύηση προκαταβολής είναι ότι από τους κανονισμούς **δεν προβλέπεται ανάλογη κατηγορία επιλέξιμης δαπάνης και ως εκ τούτου πιθανότατα οι εγγυήσεις δεν μπορεί να δοθούν** με βάση το Κοινοτικό Πλαίσιο και το Γενικό Απαλλακτικό Κανονισμό.

Οι κανονισμοί όμως επιτρέπουν τη σύρρευση ενισχύσεων που ρυθμίζονται από περισσότερους από έναν κανονισμούς, ιδιαίτερα εάν δεν αφορούν στις ίδιες επιλέξιμες

¹² http://ec.europa.eu/competition/state_aid/legislation/base_rates_eu28_en.pdf

¹³ Προκύπτει από την αναγωγή του ετήσιου επιτοκίου σε τριμηνιαίο $(1,56\%/12)\times 3$

δαπάνες. Στη συγκεκριμένη περίπτωση η ενίσχυση που προκύπτει μπορεί να ενταχθεί στο καθεστώς ενισχύσεων ήσσονος σημασίας (de minimis)¹⁴ με την προϋπόθεση ότι το σύνολο των ενισχύσεων ήσσονος σημασίας για όλα τα έργα (όχι μόνο του τύπου Αριστεία Ι) κάθε ΑΕΙ ή ΕΚ δεν ξεπερνά τις €200.000 σε μία τριετία.

Στην περίπτωση συνδυασμού του κανονισμού ενισχύσεων ήσσονος σημασίας και ενός εκ των δύο άλλων κανονισμών, οι χρηματοδοτήσεις αναφέρονται σε διαφορετικές κατηγορίες δαπανών και επομένως δεν τίθεται ο περιορισμός του σωρευτικού υπολογισμού της έντασης χρηματοδότησης κατά κατηγορία.

Συνεπώς στην περίπτωση αυτή δεν απαιτείται η αφαίρεση του κόστους της εγγύησης από τη συνολική χρηματοδότηση.

7.3 Επιπτώσεις από το χαρακτηρισμό των ΑΕΙ και των ΕΚ ως επιχειρήσεων

Ένα εύλογο ερώτημα είναι εάν ο χαρακτηρισμός των ΑΕΙ και των ΕΚ ως επιχειρήσεων μπορεί να έχει επιπτώσεις σε άλλες χρηματοδοτούμενες δραστηριότητες όπως π.χ. στην ανάπτυξη των υποδομών με δεδομένη τη νομολογία στην οποία έγινε αναφορά στο Κεφάλαιο 3¹⁵ για τις επενδύσεις σε υποδομές που χρησιμοποιούνται και για οικονομικές δραστηριότητες. Στην πραγματικότητα ο κίνδυνος υφίσταται εξαιτίας της αδυναμίας των ΑΕΙ και των ΕΚ να διαχωρίσουν με αξιόπιστο τρόπο τις οικονομικές από τις μη οικονομικές δραστηριότητες όπως απαιτεί το Κοινοτικό Πλαίσιο από την έναρξη ισχύος του το 2007. Εάν η Ε.Ε. εγείρει ερωτήματα για τη χρήση των υποδομών αυτό **θα οφείλεται στην αδυναμία των ερευνητικών οργανισμών να τεκμηριώσουν τη φύση της χρήσης των υποδομών και να υιοθετήσουν ένα σύστημα τιμολόγησης των οικονομικών υπηρεσιών σύμφωνα με τους κανόνες της αγοράς.**

Το γεγονός ότι τις ερευνητικές υποδομές τις διαχειρίζονται οι οικονομικές υπηρεσίες των ΑΕΙ, ενώ τα έσοδα από τις ερευνητικές δραστηριότητες και τις παρεχόμενες υπηρεσίες τα διαχειρίζονται οι ΕΛΚΕ, **δεν επιφέρει καμία διαφοροποίηση** καθώς και οι δύο αποτελούν τμήματα του Πανεπιστημίου.

Στην περίπτωση προγραμμάτων τύπου Αριστεία Ι, η αντιμετώπιση των ΑΕΙ και των ΕΚ που δεν μπορούν να διαχωρίσουν τις οικονομικές από τις μη οικονομικές δραστηριότητες ως

¹⁴ Ο κανονισμός ενισχύσεων ήσσονος σημασίας εφαρμόζεται μόνο για επιχειρήσεις.

¹⁵ Απόφαση δικαστηρίου για την περίπτωση Leipzig/Halle. Βλ. Joint Cases T-455/08 Flughafen Leipzig-Halle GmbH and Mitteldeutsche Flughafen AG c/ Commission and T-443/08 Freistaat Sachsen and Land Sachsen-Anhalt c/ Commission.

“επιχειρήσεις” σημαίνει ότι, και μόνο ότι, θα εφαρμοστούν οι όροι χρηματοδότησης των επιχειρήσεων ως ένα προληπτικό μέτρο για την **αποφυγή έμμεσης κρατικής ενίσχυσης**. Η εφαρμογή του αυστηρότερου πλαισίου δεν αποτελεί αναγνώριση ότι τα ΑΕΙ και τα ΕΚ εκτελούν κυρίως οικονομικές δραστηριότητες.

Συνεπώς, με δεδομένο ότι ο χαρακτηρισμός **δεν αφορά στην ουσία και στη φύση των δραστηριοτήτων των ΑΕΙ και των ΕΚ** δεν μπορεί να αμφισβητηθεί ότι οι υπάρχουσες ή μελλοντικές ερευνητικές υποδομές αξιοποιούνται κυρίως σε μη οικονομικές δραστηριότητες και άρα μπορούν να συνεχίσουν να ενισχύονται με το υφιστάμενο καθεστώς.

8 Συμπεράσματα

Συνοψίζοντας τα συμπεράσματα προκύπτει ότι:

- Τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα και τα Ερευνητικά Κέντρα δεν εντάσσονται στις διατάξεις για τις κρατικές ενισχύσεις καθώς δεν θεωρούνται επιχειρήσεις.
- Τα έργα Αριστεία Ι δεν χρηματοδοτούν οικονομικές δραστηριότητες και επομένως τα έργα αυτά δεν εντάσσονται σε κάποιο από τα καθεστώτα ενίσχυσης.
- Οι δραστηριότητες των έργων Αριστεία Ι, αν και μη οικονομικής φύσης, θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε έμμεση κρατική ενίσχυση επιχειρήσεων στις οποίες μεταφέρεται τεχνολογία που έχει προκύψει από την κρατική χρηματοδότηση όπως η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών, παροχή εργαστηριακών υπηρεσιών, ερευνητικές υπηρεσίες κ.λπ. Η πιθανή ύπαρξη έμμεσης κρατικής ενίσχυσης οφείλεται στο γεγονός και μόνο ότι τα ΑΕΙ και τα Ερευνητικά Κέντρα δεν διαχωρίζουν τις οικονομικές από τις μη οικονομικές δραστηριότητες όπως απαιτεί το Κοινοτικό Πλαίσιο.
- Για την αποφυγή νόθευσης του ανταγωνισμού, με δεδομένη την πιθανότητα ύπαρξης έμμεσης κρατικής ενίσχυσης, θα μπορούσαν να υιοθετηθούν οι κανόνες χρηματοδότησης που εφαρμόζονται στις επιχειρήσεις και ως εκ τούτου τα ΑΕΙ και τα Ερευνητικά Κέντρα τα οποία δεν κάνουν το διαχωρισμό μεταξύ οικονομικών και μη οικονομικών δραστηριοτήτων να αντιμετωπιστούν, για τις ανάγκες ερευνητικών προγραμμάτων τύπου Αριστεία Ι και μόνο, ως επιχειρήσεις σύμφωνα με την περίπτωση κρατικών ενισχύσεων της Ρουμανίας με Αριθ. Ν542/2007.
- Η αντιμετώπιση των ΑΕΙ και των ΕΚ ως επιχειρήσεις στα έργα Αριστεία Ι δεν θέτει σε κίνδυνο τα έργα ερευνητικών υποδομών καθώς οι Ελληνικές αρχές δεν τοποθετούνται επί της ουσίας στο θέμα, αλλά δρουν προληπτικά. Επιπλέον εάν ή ένταξη συνοδευθεί από την κατάλληλη προσαρμογή των λογιστικών συστημάτων των Ιδρυμάτων, υποχρέωση η οποία θα έπρεπε να είχε ικανοποιηθεί από το 2007, θα διευκολυνθεί και η χρηματοδότηση των ερευνητικών υποδομών.
- Η πιθανή μείωση του προϋπολογισμού από το συνυπολογισμό του ακαθάριστου ισοδύναμου επιχορήγησης που προκύπτει από την παροχή εγγυήσεων από το δημόσιο είναι αμελητέα και θα μπορούσε ακόμα και να αποφευχθεί με κατάλληλη αξιοποίηση του κανονισμού ενισχύσεων ήσσονος σημασίας.

9 Παραρτήματα

- I. Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Άρθρα 107 και 108.
- II. Κανονισμός 651/2014 της Επιτροπής της 17 Ιουνίου 2014 για την κήρυξη ορισμένων κατηγοριών ενισχύσεων ως συμβατών με την εσωτερική αγορά κατ' εφαρμογή των άρθρων 107 και 108 της Συνθήκης.
- III. Πλαίσιο σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις για την έρευνα και ανάπτυξη και την καινοτομία (2014/C 198/01).
- IV. Κανονισμός 1407/2013 της Επιτροπής της 18ης Δεκεμβρίου 2013 σχετικά με την εφαρμογή των άρθρων 107 και 108 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις ενισχύσεις ήσσονος σημασίας (de minimis).
- V. Απόφαση Ε.Ε. για τα προγράμματα Partnerships και Innovation.
- VI. Communication from the Commission on the revision of the method for setting the reference and discount rates (2008/C 14/02).

**Παράρτημα Ι: Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Άρθρα
107 και 108**

ΚΡΑΤΙΚΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ

Άρθρο 107

(πρώην άρθρο 87 της ΣΕΚ)

1. Ενισχύσεις που χορηγούνται υπό οποιαδήποτε μορφή από τα κράτη ή με κρατικούς πόρους και που νοθεύουν ή απειλούν να νοθεύσουν τον ανταγωνισμό διά της ευνοϊκής μεταχείρισεως ορισμένων επιχειρήσεων ή ορισμένων κλάδων παραγωγής είναι ασυμβίβαστες με την εσωτερική αγορά, κατά το μέτρο που επηρεάζουν τις μεταξύ κρατών μελών συναλλαγές, εκτός αν οι Συνθήκες ορίζουν άλλως.

2. Συμβιβάζονται με την εσωτερική αγορά:

α) οι ενισχύσεις κοινωνικού χαρακτήρα προς μεμονωμένους καταναλωτές, υπό τον όρο ότι χορηγούνται χωρίς διάκριση προελεύσεως των προϊόντων·

β) οι ενισχύσεις για την επανόρθωση ζημιών που προκαλούνται από θεομηνίες ή άλλα έκτακτα γεγονότα·

γ) οι ενισχύσεις προς την οικονομία ορισμένων περιοχών της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, οι οποίες θίγονται από τη διαίρεση της Γερμανίας, κατά το μέτρο που είναι αναγκαίες για την αντιστάθμιση των οικονομικών μειονεκτημάτων που προκαλούνται από τη διαίρεση αυτή. Μετά την παρέλευση πενταετίας από την έναρξη ισχύος της Συνθήκης της Λισσαβόνας, το Συμβούλιο, μετά από πρόταση της Επιτροπής, δύναται να εκδώσει απόφαση για την κατάργηση του παρόντος σημείου.

3. Δύνανται να θεωρηθούν ότι συμβιβάζονται με την εσωτερική αγορά:

α) οι ενισχύσεις για την προώθηση της οικονομικής αναπτύξεως περιοχών, στις οποίες το βιοτικό επίπεδο είναι ασυνήθως χαμηλό ή στις οποίες επικρατεί σοβαρή υποαπασχόληση, καθώς και των περιοχών που αναφέρονται στο άρθρο 349, λαμβάνοντας υπόψη τη διαρθρωτική, οικονομική και κοινωνική τους κατάσταση·

β) οι ενισχύσεις για την προώθηση σημαντικών σχεδίων κοινού ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος ή για την άρση σοβαρής διαταραχής της οικονομίας κράτους μέλους·

γ) οι ενισχύσεις για την προώθηση της αναπτύξεως ορισμένων οικονομικών δραστηριοτήτων ή οικονομικών περιοχών, εφόσον δεν αλλοιώνουν τους όρους των συναλλαγών κατά τρόπο που θα αντίκειτο προς το κοινό συμφέρον·

δ) οι ενισχύσεις για την προώθηση του πολιτισμού και της διατήρησης της πολιτιστικής κληρονομιάς, εφόσον δεν αλλοιώνουν τους όρους συναλλαγών και ανταγωνισμού στην Ένωση σε βαθμό αντίθετο με το κοινό συμφέρον·

ε) άλλες κατηγορίες ενισχύσεων που καθορίζονται από το Συμβούλιο, το οποίο αποφασίζει προτάσεις της Επιτροπής.

Άρθρο 108

(πρώην άρθρο 88 της ΣΕΚ)

1. Η Επιτροπή, σε συνεργασία με τα κράτη μέλη, εξετάζει διαρκώς τα καθεστώτα ενισχύσεων που υφίστανται στα κράτη αυτά. Τους προτείνει τα κατάλληλα μέτρα που απαιτεί η προοδευτική ανάπτυξη και η λειτουργία της εσωτερικής αγοράς.

2. Αν η Επιτροπή διαπιστώσει, αφού τάξει προηγουμένως στους ενδιαφερομένους προθεσμία για να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους, ότι ενίσχυση που χορηγείται από ένα κράτος ή με κρατικούς πόρους δεν συμβιβάζεται με την εσωτερική αγορά κατά το άρθρο 107, ότι η ενίσχυση αυτή εφαρμόζεται καταχρηστικώς, αποφασίζει ότι το εν λόγω κράτος οφείλει να την καταργήσει ή να την τροποποιήσει εντός προθεσμίας που η ίδια καθορίζει.

Αν το εν λόγω κράτος δεν συμμορφωθεί προς την απόφαση αυτή εντός της ταχθείσας προθεσμίας, η Επιτροπή ή οποιοδήποτε άλλο ενδιαφερόμενο κράτος δύναται να προσφύγει απευθείας στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κατά παρέκκλιση των άρθρων 258 και 259.

Κατόπιν αιτήσεως κράτους μέλους, το Συμβούλιο δύναται να αποφασίσει ομοφώνως ότι ενίσχυση που έχει θεσπισθεί ή που πρόκειται να θεσπισθεί από το κράτος αυτό θεωρείται συμβιβάσιμη με την εσωτερική αγορά, κατά παρέκκλιση των διατάξεων του άρθρου 107 ή των προβλεπόμενων από το άρθρο 109 κανονισμών, αν εξαιρετικές περιστάσεις δικαιολογούν μια τέτοια απόφαση. Αν η Επιτροπή έχει κινήσει, ως προς την ενίσχυση αυτή, τη διαδικασία που προβλέπεται στο πρώτο εδάφιο της παρούσας παραγράφου, η αίτηση του ενδιαφερομένου κράτους προς το Συμβούλιο έχει ως αποτέλεσμα την αναστολή της σχετικής διαδικασίας μέχρις ότου αποφανθεί το Συμβούλιο.

Αν το Συμβούλιο δεν αποφανθεί εντός τριών μηνών από την υποβολή της αιτήσεως, αποφασίζει η Επιτροπή.

3. Η Επιτροπή ενημερώνεται εγκαίρως περί των σχεδίων που αποβλέπουν να θεσπίσουν ή να τροποποιήσουν τις ενισχύσεις, ώστε να δύναται να υποβάλει τις παρατηρήσεις της. Αν κρίνει ότι σχέδιο ενισχύσεως δεν συμβιβάζεται με την εσωτερική αγορά, κατά το άρθρο 107, κινεί αμελλητί τη διαδικασία που προβλέπεται από την προηγούμενη παράγραφο. Το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος δεν δύναται να εφαρμόσει τα σχεδιαζόμενα μέτρα πριν η Επιτροπή καταλήξει σε τελική απόφαση.

4. Η Επιτροπή μπορεί να εκδίδει κανονισμούς σχετικά με τις κατηγορίες κρατικών ενισχύσεων για τις οποίες το Συμβούλιο έχει ορίσει, σύμφωνα με το άρθρο 109, ότι μπορούν να μην υπόκεινται στη διαδικασία της παραγράφου 3 του παρόντος άρθρου.

Παράρτημα II Κανονισμός 651/2014 της Επιτροπής της 17 Ιουνίου 2014 για την κήρυξη ορισμένων κατηγοριών ενισχύσεων ως συμβατών με την εσωτερική αγορά κατ' εφαρμογή των άρθρων 107 και 108 της Συνθήκης.

Παράρτημα III: Πλαίσιο σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις για την έρευνα και ανάπτυξη και την καινοτομία (2014/C 198/01)

Παράρτημα IV: Κανονισμός 1407/2013 της Επιτροπής της 18ης Δεκεμβρίου 2013 σχετικά με την εφαρμογή των άρθρων 107 και 108 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις ενισχύσεις ήσσονος σημασίας

Παράρτημα V: Απόφαση Ε.Ε. για τα προγράμματα Partnerships και Innovation

VI: Communication from the Commission on the revision of the method for setting the reference and discount rates (2008/C 14/02)